

RECEPTAREA CRITICĂ A OPEREI LUI ION HOREA

The Reception of Ion Horea's Works

PhD Candidate Anamaria ȘTEFAN (Papuc)
„Petru Maior” University of Târgu-Mureș

Abstract

In the first decade after the world wars the transilvanian Ion Horea begins to be present with poetry in the literary-cultural publications beside Al. Andrițoiu, Ion Brad, Tiberiu Utan. He was received as a discreet presence in a very agitated poetical period. As a poet Ion Horea remains a traditionalist that descends from the transilvanian spirituality. His poetry is associated with Ion Pillat writings, having echoes from B. Fundoianu, Mihai Eminescu, Alexandru Macedonski, Șt. O. Iosif, Vasile Alecsandri.

Keywords: Ion Horea, criticism, new traditionalism, poetry, the earths fray poet, wistfulness

Lucrarea de față se încearcă a fi o radiografie a abordărilor critice referitoare la opera lui Ion Horea. În realizarea acestui demers voi încerca să prezint o analogie a ideilor criticilor literari asupra volumelor: „Poezii” (1956), „Coloană în amiază”(1961), „Umbra plopilor” (1965), „Calendar” (1969), „Încă nu” (1972), „Măslinul lui Platon” (1976), „Podul de vamă” (1986).

Debutul literar a lui Ion Horea a avut loc în anul 1947, în paginile ziarului târgumureșean „Ardealul Nou” cu poemul în proză „Cosașul”. După acest moment publică poezii în „Lupta Ardealului” și în „Almanahul literar” din Cluj, rezonând cu mișcarea literară clujeană. De asemenea, a publicat în „Contemporanul” și în „Flacăra” din București, ceea ce îi aduce chemarea la Școala de literatură „Mihai Eminescu” din București. La absolvire, clasându-se pe locul doi, după medie a fost chestionat în legătură cu biografia sa și a declarat cu naivitate că este fiu de chiabur, primind ca îndemn din partea directorului școlii să-și urască părinții. Fire senină, Ion Horea l-a iertat pe director, mărturisește el, prin ceea ce a scris după acest moment. Pentru aprecierea scrisului și mediei de absolvire, a fost repartizat în redacția revistei „Viața românească” unde și-a desfășurat activitatea timp de 12 ani, apoi a fost ales secretar la „Uniunea Scriitorilor”, al cărei membru a devenit în anul 1956, an ce coincide cu apariția primului volum de versuri „Poezii”. Din luna octombrie și până la pensionare, în 1990 activitatea sa a fost legată de redacția „României literare”. Aici, i-a avut alături pe Nichita Stănescu, Gheorghe Tomozei, Adrian Păunescu, Ion Caraion, Paul Goma, Sorin Titel, Nicolae Manolescu etc. În acest climat, Ion Horea și-a scris cărțile încercând să nu trădeze nimic din ceea ce aparține cu sfințenie biografiei sale. Demn de admirat este faptul că a susținut în paginile revistei diferite formule sau experimente literare, de la onirism și suprarrealism, la cele ale modernității tradiționaliste. Această atitudine e confirmată de însuși poetul care subliniază cu tărie că „toți suntem datori să susținem înnoirea literaturii, căci ea nu începe și se sfârșește odată cu noi”.¹

¹ Eugeniu Nistor, *Dialoguri în Agora*, Tg-Mureș, Editura Ardealul, p. 45

Receptat de Alexandru Cistelean ca „ardelean definitiv”, Ion Horea este citit în general pe linia neotradiționalistă, prin Ion Pillat și B. Fundoianu. Unii critici îl consideră poet al dezrădăcinării însă la antipodul acestei convingeri, Irina Petraș îl simte ca fiind „un poet al locuirii definitive”, marcat nu de plecări, ci de reveniri și recuperări ale rădăcinii. În acest sens, ilustrative sunt versurile: „Chemați-mă oricând, la orice oră, / și vin, oriunde-aș fi în clipa cea.”(*Chemați-mă*). Afirmatia Irinei Petraș se află în consonanță cu spusele lui Ion Horea despre poezia sa: „nu am cultivat o poezie a dezrădăcinării, așa cum a fost ea afirmată în literatura română. Sensul existențial pe care l-am dobândit prin întoarcerile și evocările acestei lumi, n-a fost un sens al rătăcirilor disperate, ci al regăsirii de sine și al reconstituirii în permanență a unei biografii durabile sub semnul poeziei. Mi-am spus că dacă lumea aceea a fost să fie pieritoare – eu sunt dator să-i asigur perenitatea în expresia artei.”²

Etichetat ca fiind un tradiționalist întârziat, Ion Horea este o prezență discretă într-un câmp poetic efervescent, deoarece perioada afirmării sale e un balans între ambiguitatea neomodernistă și expresivitatea poeziei rurale. La noi, tradiționaliștii s-au manifestat în două moduri: fie revendicativ ca în cazul lui Octavian Goga și Aron Cotruș, fie printr-un descriptivism înțesat de arome, de o lentoare și erotică orientală. Ca formulă, Ion Horea este un tradiționalist coborât din spiritualitatea transilvană. În poezia lui se simt însă influențele puternice ale poetului argeșan, Ion Pillat. Evident, avem de-a face cu o continuitate care prin bardul de la Florica aspiră atmosfera „Pastelurilor” celui de la Mircești.

Încă de la debut, Ion Horea a abordat în stil nediferențiat cunoscutele „teme majore”, făcându-se remarcat printr-o insolită preferință pentru o anumită sursă de inspirație, mai puțin „centrală”, dar și printr-o anumită tonalitate. Sensul poeziei sale apare definit încă din primele pagini ale volumului său de debut: „Eu m-am născut din grâne, din fân, din cucuruz,/ Și-n mine port mireasma pământurilor sfinte. / Și behăitul turmei și mugetul de vite / Și cântecul de greieri îmi stăruie-n auz. // Eu am păzit la vie, sub luna cea mai clară / Din câte răsăriră tăcute oarecând, / Și-n fiecare toamnă și-n fiecare vară / De dealurile mele mi-e dor și sunt flămând.” (*Pomenire*) Așadar, avem de-a face cu o poezie ce își trage sevele din mijlocul naturii, hrănită din viața țăranilor și culegându-și podoabele din peisajele pitorești ale Ardealului. Despre perioada debutului său în paginile ziarului târgumureșean „Ardealul nou” cu poemul în proză „Cosașii”, poetul mărturisește că era stăpânit de diferite formule poetice, oscilând între simbolism și hermetism, până când noul regim republican a început să impună rigorile realismului socialist. Potrivit criticului Nicolae Manolescu, Ion Horea „s-a salvat de la naufragiul realist-socialist prin meșteșugul versurilor, lucrate cu ureche muzicală, de sorginte eminesciană, atentă la ritm și evitând zgomotele³: „Și-ai s-azi înfiorată,/ Cum trece-al lumii foșnet blând, / Cu umbra plopilor culcată, / Alunecând, alunecând.” (*Umbra plopilor*)

George Călinescu s-a pronunțat cu câteva formulări clare față de primul volum de debut a lui Ion Horea, mărturisind că nu auzise nimic despre tânărul poet, dar l-a citit, punându-i chiar și pe alții să-l citească. Potrivit criticului, „tânărul poet promite mult, are o frază lirică, în general fluentă și moale ca lâna, un limbaj simplu pe ici pe colo pătat cu câte un mac, și cu câte o preferință vădită pentru muncile și bucuriile vieții agreste, făcând de fapt

² *Ibidem*, p. 35

³ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. Cinci secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, p. 1008

o poezie a roadelor pământului sub regim socialist”⁴. „Horaționizând” și totodată”virgilizând”, adeseori „hesiodizând”, Ion Horea se înscrie potrivit specificării călinesciene în linia „poeziei agreste dintre cele două războaie”⁵ aflată, la rândul ei pe urmele lui Vasile Alecsandri. Principalele caracteristici ale originalității sale, sesizabile chiar în volumul de debut sunt ”disponibilitatea melică, darul de a adapta muzicii interioare a propriei sensibilități toate ritmurile de tip tradițional și redimensionarea în spirit modern a poeziei roadelor.”⁶ Criticul literar Aurel Martin poposește cu minuțiozitate pe paginile aceluiași volum, descoperindu-i evidente calități, afirmând că Ion Horea e un „bucolic, fermecat de viața de la țară și de satisfacțiile pe care i le dă omului munca agricolă.”⁷ De asemenea, observă că poetul e preocupat de probleme practice, viața și chiar împlinirile sentimentale fiind analizate din perspectivă gospodărească. Tematica rurală cu specific agrar nu acoperă în totalitate aria de inspirație a poetului, ci acesta încearcă să surprindă și momente din viața muncitorilor oțelari, forestieri sau pescari însă „fructul strădaniilor sale poetice nu-l egala, sub raportul realizării artistice, pe acela izvorât din contemplarea satului.”⁸ Este semnalată de către critic și convertirea lui Ion Horea din echilibratul, clasicizantul din „Poezii” în romanticul, neliniștitul, febrilul, visătorul din „Coloană în amiază”. Profilul poetului este schițat și de criticul Eugen Simion, potrivit căruia Ion Horea este „un horațian, un poet al roadelor și al pământului fecund, un pastelist și un bucolic voluptos”, „un poet al toamnei bogate și al luminii în tradiția lui Pillat.”⁹ Comentariile sale nu se opresc aici, ci sunt reliefate trăsăturile prin care se face remarcată poezia lui naturistă și anume „printr-un ton liric potrivit, printr-un patos al naturii, nesimulat, apoi printr-o egală și superioară artă de a evoca.”¹⁰ Deși poetul vorbește mai puțin despre sine „despre mine niciun cuvânt”, evocările și descrierile conferă sentimentul acut al unei sensibilități poetice ce se substituie peisajului, natura nefiind văzută static, abstract. Este remarcat faptul că în „Coloană în amiază” nu e ignorat peisajul industrial, poemele fiind scrise în stilul poeziei mai vechi, iar efectele poetice nefiind dintre cele mai izbutite.

În finalul demersului critic, autorul cronicii literare consideră că în ambele ipostaze, Ion Horea se dovedește a fi un remarcabil meșteșugar, prin versul fluent, rimele bogate, varietatea universului său metaforic, care dovedesc o „conștiință impresionantă a scrisului, o argheziană pasiune pentru detaliul prozodic.”¹¹

Al. Philippide observă că în cel de al doilea volum de poezii se regăsesc adâncite și consolidate toate calitățile afirmate sau numai schițate în volumul de debut, Ion Horea definindu-se tot mai mult ca un poet al belșugului și al bogăției. În privința veșmântului poetic pe care îl utilizează Ion Horea, criticul face următoarele observații: „Ion Horea folosește aproape întotdeauna versul liber, proza ritmică, pentru tratarea temelor din peisajul industrial, și aproape întotdeauna versul regulat, cu sau fără poliritmie, atunci când tratează teme ale

⁴ George Călinescu, *Literatura nouă*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1972, p. 107

⁵ *Ibidem*, p. 107

⁶ *** *Dicționarul literaturii române*. Coord. Eugen Simion, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, p. 708

⁷ Aurel Martin, *Poeți contemporani*, București, Editura pentru literatură, 1967, p.170

⁸ *Idem*, *Poetul Ion Horea în Scânteia tineretului*, 29 ianuarie, 1963, seria a II-a, p. 3

⁹ Eugen Simion, *Orientări în literatura contemporană*, București, Editura pentru literatură, 1965, p. 119

¹⁰ *Ibidem*, p. 119

¹¹ *Ibidem*, p. 124

mediului rustic. Și în unele și în altele, el aduce bogăție de imagini și culoare abundentă, acestea însă fiind întărite și ivindu-se în chip mai apăsător acolo unde ritmul e bine scandat și rima e scânteitoare.”¹² De asemenea, este reliefat faptul că pământul nu mai reprezintă un simplu motiv de contemplație și de meditație lirică, ci este simțit de poet „ca un tovarăș activ și dinamic cu care se sfătuiește și care îl îndeamnă la muncă și la creație”:¹³ „Pământu-mi spune: - Ară! – și eu încep să ar. / - Culege-mă! – și-n coșuri îl strâng ori în hambar. / Zidește-mă! – și-n blocuri de piatră și oțel / Știu să-l înalț cu mine și să mă-nalț cu el. / Pe unde stăpâniră din veci pustietăți, / Plantez păduri umbroase și construiesc cetăți, / Realizând în forme de piatră și de fier / Încrederea pe care azi anii mei mi-o cer.” (*Încredere*)

Odată cu volumul „Umbra plopilor” se simte o schimbare de ton în lirica lui Ion Horea, devenind confesiv-meditativă și furnizând tema timpului ca dimensiune esențială a universului închis. În aceeași idee, I. Negoieșcu consideră că poemele acestei culegeri de versuri reprezintă „o întoarcere în timp, în sine, în temeiurile delicatei suferințe din care s-au născut versurile poetului.”¹⁴ Conștiința trecerii, a schimbului, a ireversibilității lumii și destinului personal, a jocului vârstelor de-a lungul unei existențe, face ca timpul să fie trăit de poet pe o „coardă dureroasă a sensibilității sale.” O altă apreciere plină de substanță are în vedere noua postură a poetului care „continuă firul poeziei ardelenice ce și-a decantat specificul la un moment dat în generația lui Emil Giurgiucă, poezie în care puternicul sentiment al peisajului local s-a turnat în farmece ce profitau de evoluția generală a lirismului românesc modern. Forme care părăsiseră tradiția eminesciană spre a-l urma pe Macedonski.”¹⁵

Semnele unei înnoiri poetice odată cu acest volum sunt depistate și de criticul Nicolae Manolescu care percepe altfel de emoții decât în volumele anterioare și o îndepărtare de stilul liric mai vechi. Aproape absentă în „Poezii” și în „Coloană în amiază” erotica devine o dimensiune esențială, poeziile împrumutând aerul romanțelor. Criticul a sesizat elementele valorice ale acestui volum care rămâne reprezentativ pentru întreaga creație a lui Ion Horea și care configurează „o poezie de neliniști și de dulce reverie, de întrebări fără răspuns, prevestind o nouă vârstă interioară.”¹⁶ Versurile care alcătuiesc piesa titulară a volumului „Umbra plopilor” aduc rezonanțe de melos simbolist, reluând un motiv simbolist, călătoria: „Și vom călători odată / Pe unde n-am mai fost nicicând, / Cu umbra plopilor, ciudată, / Alunecând, alunecând.” În acest volum poetul nu e interesat de cele patru anotimpuri din unghiul pastelistului obișnuit, ci „din acela al unui poet dialectician, trăind fiorul semnificațiilor adânci de viață care se petrec în laboratorul naturii.”¹⁷ Ion Horea nu cântă „viziunea primăverii ca virtualitate”, nici toamna, iarna, vara, ci „sentimentul toamnei”, „al verii”, „al primăverii”, „al iernii”, adică clipa când „un suflet e cel mai mult inundat de atmosfera, de personalitatea unui anotimp – confundându-se cu el.”¹⁸

Dintre poeții apropiați în timp, dar nu și în stil de Ion Horea este Nichita Stănescu care afirma cu deplină îndreptățire despre poezia lui Ion Horea că e „fascinată de vegetal, de vegetalul detaliat până la catalogare. Nu este panteistă, ci fetișizantă: mărul, para, pruna,

¹² Al. Philippide, *Studii și portrete literară*, București, Editura pentru literatură, 1963, p. 46

¹³ *Ibidem*, p. 43

¹⁴ I. Negoieșcu, *Scriitori moderni*, București, Editura pentru literatură, 1966, p. 436

¹⁵ *Ibidem*, p. 437.

¹⁶ Nicolae Manolescu, *Ion Horea: Umbra plopilor* în *Contemporanul*, 13 august 1965, nr. 3, p.3

¹⁷ Ion Dodu Bălan, *Condiția creației. Portrete*, București, Editura pentru literatură, 1986, p. 52

¹⁸ *Ibidem*, p. 52

gutui, nuca, strugurele, fiind evocate ca entități, cuprinzând în sinele lor resurse lirice nelimitate, deținând în sâmburi elixirul poeziei; și însuși esența biologicului optează pentru o preponderență vegetală.”¹⁹ Radiografiind volumul „Poezii” apărut în 1967, poetul sesizează faptul că poezia „izbutește în finalitatea ei să înalțe un ansamblu echilibrat și armonios, de natură apollinică, iar nu dionisiacă, așa cum ar părea la prima vedere. Patima amănuntului (...) se structurează lent, prin acumulări succesive de obiecte, și ea conține într-adevăr ceva din gustul ritualurilor și din feriile dionisiace, dar tonalitatea poemelor are acea verticalitate a scoarțelor oltenești menite prin forța culorii și stilizarea riguroasă a desenului să împodobească deopotrivă și zidul odăii de musafiri, dar și altarul unei biserici.”²⁰

Opinii critice diverse a iscat volumul „Calendar”, în care criticul Petru Poantă observă consecvența poetului în abordarea unor teme eterne, precum: trecerea ireversibilă a timpului, iminența morții, sentimentul neîmplinirii erotice. De asemenea, e remarcat gustul poetului pentru „o poezie a anotimpurilor văzute nu ca niște cicluri cosmice, ci în eficiența lor liric-gospodărească.”²¹, iar „euritmiilor abundente ale lui Al. Andrițoiu ori inflexiunilor potolit-metalice din Ion Brad, Ion Horea le substituie miraculosul de euforie domestică al pastelurilor sale. E un lirism al fertilității, singular în literatura actuală.”²² Al. Piru identifică în același volum orientarea lui Ion Horea către o poezie reflexivă pentru care consideră că nu e tocmai înzestrat. I se pare ca fiind neconcludentă chiar poezia titulară, în proză, fals așezată în versuri: „Sunt ceea ce nu sunt/ ceea ce n-am vrut să fiu / și în acest joc trece timp/ și pragul casei mele se tocește / și grinzile se afumă / și coperișul se așază. / Când voi vedea că nu mai sunt / Ceea ce n-am fost niciodată (?)/ nu voi mai fi, / nu va mai fi timp să fiu / și voi sta singur la cină. / Nici sărutul lui Iuda. / Nici mirarea Apostolilor. / Nici răsplata Crucificării.” (*Calendar*) Eugen Barbu este de părere că autorul „Calendarului” produce o poezie „liniștită” și „obișnuită” în care se simte influența puternic pillatiană ceea ce nu numai că-i dăunează, ci și îl aruncă într-un con de umbră. Lui G. Dimiseanu îi atrage atenția lirismul evocator și nostalgic, dar care acționează „prin tonuri mai aspre, culori mai întunecate, impunând o notă dramatică ce îndepărtează orice sugestie de decorativism sau idilă.”²³

Sub semnul lui Alexandru Macedonski se află aproape tot volumul „Încă nu”. Metaforele și simbolurile acestui volum sunt „târziul”, „depărtarea”, „oboseala”. Ceea ce admiră Cornel Ungureanu e „curajul poetului de a se plasa în umbra unor versuri grandioase ale literaturii noastre și de a glosa, caligraf remarcabil, pe marginea lor.”²⁴ În poezia „Noaptea de ianuarie”, poetul are oarecare îndoieli asupra ecoului stihurilor lui: „Nu știu de-am stârnit un sunet nou în bronzul cel loviră / Degetele mele prinse-n încâlceli de neguri, poate / sunetul ce nu mai cheamă, zgomotul ce nu mai miră, / Ori un foșnet între toate, numai un oftat de liră...” Prin unele versuri poetul se angajează să evoce momentul luptei proletarilor împotriva regimului fascist care nu cruțase „România pitorească-n frumusețile-i vlahuțe”. Experiențele prozodice ale lui Ion Horea „ating uneori virtuozitatea, fără a evita întotdeauna

¹⁹ Nichita Stănescu, *Ion Horea: Poezii*, în *Gazeta literară*, 23 noiembrie 1967, p. 2

²⁰ *Ibidem*, p. 2

²¹ Petru Poantă, *Modalități lirice contemporane*, Cluj, Editura Dacia, 1973, p. 61

²² *Ibidem*, p. 67

²³ G. Dimiseanu, *Ion Horea: Calendar*, în *România literară*, 15 ianuarie 1970, an III, nr. 67, p. 9

²⁴ Cornel Ungureanu, *Tradiție, modele, originalitate* în *Orizont*, 7 septembrie 1972, serie nouă, nr. 19, p.2

epigonismul, senzația de pastişă sau de clișeu,”²⁵ la care se adugă un alt neajuns și anume monotonia și repetitivitatea unor teme în aproape același cuvinte.

În ciclul „Cearcăn” din volumul „Măslinul lui Platon”, Petru Poantă identifică „un sentiment proustian al timpului”²⁶, iar dominantă acestui volum este nostalgia, dar revenirile la patriarhal sunt lipsite de sentimentalismul lui Șt. O. Iosif, ele constând „în refacerea unui spațiu de sensibilitate pierdut, în inventarea, mitică aproape, a unei lumi plină de tâlcuri, fraged-vegetală dar și vaporeasă, incertă.”²⁷ Surpriza acestui volum o constituie ciclul de „Rondeluri”, Victor Felea constatând că nu sunt contaminate de artificialitate, chiar ating de multe ori performanțe deosebite. Criticul identifică în aceste creații o varietate de stări sufletești „de la dorința romantică de a mai fi *ca-n alte dăți*”²⁸, până la „evocarea villonescă”²⁹ a bărbaților ce au apărut de-a lungul istoriei pământul acestei țări: „La Rovine în câmpie / Ori în codrii cei comați / Ai Cosminului să fie? Spune Maică Românie, // Unde sunt acei bărbați?”

Pe măsură ce a înaintat în vârsta poetică, Ion Horea se află sub tutela unei zodii nostalgice, el scriind tot mai des poezii ce abordează tema „marii treceri”, a trecerii dincolo de viață, a îmbătrânirii. Nu întâmplător, construcția metaforică din titlul volumului „Podul de vamă” concentrează această temă „a trecerii”. Însă la Ion Horea perspectiva plecării definitive nu produce mari tristeți „metafizice”, ci e imaginată „ca orizont al reintegrării”³⁰. „Luntrea”, „drumul”, „vâslașul”, „coasa” sunt simboluri ale morții și apar des în lirica sa. Întâlnirea cu moartea e închipuită de poet ca simplu accident: „s-o vezi venind când latră câinii și când ți-aștepți în drum copilul / și să-ți arate unde-i locul săpat frumos în patru dungii, / stăpân în casa ta și slugă, să-i fii supusul și umilul, / și să-i citești pe față legea și-n coasa ei să te împungi / și să te jeluie din urmă când vei lăsa deschisă poarta, / apoi în casa ta să sune paharele ca la ospăț... / o, de ne-ar fi până-n vecie, ca o poveste scrisă soarta / unde și moartea are-o noimă pe care-aș mai putea s-o-nvăț.” (*Doar cine va mai fi?...*) Pe sub acest „pod de vamă” se preling și alte „râuri lirice”, de tonalități diverse, iar cel care inundă de fiecare dată lirismul lui Ion Horea este vechiul sat ardelenesc, al străbunilor și al copilăriei sale. Al. Cistelean consideră că lirismul lui Ion Horea se hrănește din „placenta paradisului natal, constituind o reverie a baștinii.”³¹, iar Valeriu Cristea are dreptate când afirmă că „Pentru Ion Horea satul este adevărata sa Romă. Toate drumurile duc de aceea spre el. Oricât de departe ar rătăci cu gândul, de oriunde, poetul se întoarce – poezia sa fiind prin definiție o continuă întoarcere în timp și spațiu – *acolo* la locul știut.”³² Reveriile sale rustice se declanșează nu de puține ori din mijlocul orașului „ca erupții insolite ale memoriei”³³: „mașinile frâneză la stopuri, și țipând, / parcă trezesc în mine și cheamă vrând-nevrând / schelăituri prin șteoane, la garduri de ogrăzi. (*Dar ce spun eu?*) Satul ardelenesc e prezentat cu toată recuzita specifică: casa, ograda, *drumul țării*, puntea, ocolul, șopronul, vitele, coasa, gruietele, „sântirimul”, nucul

²⁵ Al. Piru, *Poezia românească contemporană*, vol. II, București, Editura Eminescu, 1975, p. 64

²⁶ Petru Poantă, *Radiografii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, p. 100

²⁷ *Ibidem*, p. 100.

²⁸ Victor Felea, *Aspecte ale poeziei de azi*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977, p. 77

²⁹ *Ibidem*, p. 77

³⁰ Ion Pop, *Pagini transparente*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1997, p. 58.

³¹ Al. Cistelean, *Poezie și livresc*, București, Editura Cartea românească, 1987, p. 119

³² Valeriu Cristea, *Fereastra criticului*, București, Editura Cartea Românească, 1987, p. 193

³³ Ion Pop, *op. cit.*, p. 59

„sub care nu ești singur și nu poți fi învins”, părul, cumpăna, crucile, colindele. Nu e vorba de un sat oarecare, ci de unul „cu geografia lui precisă și cu râul lui tutelar, Mureșul”³⁴: „acesta-i Continutul cu turmele și ciurda. / de pe Chicui se vede Ardealul pân-la Turda, / și munții dimprejururi cum i-am văzut și eu, / de-o parte duce valea în jos către Dileu, / de alta, coasta Petii. Gruiețele-s mai jos.” În viziunea lui Ion Horea satul are capacitatea de a transfigura într-o ipostază mai blândă chiar și moartea: „să mă aștepte satul la podul de la moară, / cu praporii-ntre sălcii aprinși ca o comoară / de-ar fi să mă slujescă părintele Aurel, cum știe el să cânte la morți, cum știe el, cădelnița să steie în brăie mari de fum, la poarta unde socrii mă vor primi în drum / apoi, la Podul Popii de-o fi să se mai spună /c-am fost și eu o umbră prin lumea rea ori bună, / și să mă ducă prieteni din lumea literară/ în însoțiri solemne de plopi cu frunza rară”!... (atunci, acolo...) De asemenea, Mureșul a devenit „un râu sacru, mărginind când edenul, când infernul, ducând în undele sale ceva din apele Acheronului, dar fiind și o apă lustrală”³⁵, iar podul ducând atât „spre moarte, în regim mioritic, cât și spre copilărie, el este o vamă în ambele sensuri și trecerea peste el este un ritual de purificare, ca pentru orice acces într-un spațiu sacru.”³⁶

Opera lui Ion Horea se bucură de o cantitate de referințe considerabile, care arată că lirica sa așezată a fost și este receptată prin comentarii dintre cele mai favorabile. În creația acestui poet coexistă un clasicist folclorizant, un sentimentalist cvasi-simbolist, fiind un poet al prozaicului rural. Cu greu poate fi definită amploarea proiectului lui Ion Horea, pe bună dreptate comparat cu „poetii tineri ardeleni” ai anilor '30. Ținând cont de faptul că, modernizându-se progresiv, lirica lui Ion Horea n-a vrut să fie în pas cu tendințele vremii, el a rămas „egal cu sine” după afirmația lui Iulian Boldea, deși poetul a adoptat la un moment dat scrierea cu litere mici, celebrul apanaj al avangardiștilor de la Tzara încoace.

Bibliografie:

Corpus de opere:

- Horea, Ion, *Poezii*, ESPLA; București, 1956.
 Horea, Ion, *Coloană în amiază*, Editura pentru Literatură, București, 1961.
 Horea, Ion, *Umbra plopilor*, Editura pentru Literatură, București, 1965.
 Horea, Ion, *Calendar*, Editura Tineretului, București, 1969.
 Horea, Ion, *Încă nu*, Editura Dacia, Cluj, 1972.
 Horea, Ion, *Măslinul lui Platon*, Editura Dacia, Cluj, 1976
 Horea, Ion, *Podul de vamă*, Editura Eminescu, București, 1986

Studii critice

- Barbu, Eugen, *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Eminescu, București, 1975.
 Bălan, Dodu Ion, *Condiția creației. Portrete*, București, Editura pentru literatură, 1986.
 Boldea, Iulian, *Metamorfozele textului*, Editura Ardealul, Tg-Mureș, 1996.
 Călinescu, George, *Literatura nouă*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1972.
 Cistelean, Al., *Poezie și livresc*, București, Editura Cartea românească, 1987

³⁴ Valeriu Cristea, *op.cit.*, p. 194

³⁵ Al. Cistelean, *op. cit.*, p. 121

³⁶ *Ibidem*, p. 121

- Cristea, Valeriu, *Fereastra criticului*, București, Editura Cartea Românească, 1987
- Dimiseanu, G., *Ion Horea: Calendar în România literară*, 15 ianuarie 1970, an III, nr. 67.
- Doinaș, Ștefan Aug., *Lectura poeziei*, Cartea Românească, București, 1980.
- Felea, Victor, *Aspecte ale poeziei de azi*, Cluj.Napoca, Editura Dacia, 1977.
- Grigurcu, Gheorghe, *Poeți români de azi*, Editura Casa Românească, București 1979.
- Martin, Aurel, *Poeți contemporani*, Vol. I, EPL, București, 1968.
- Martin, Aurel, *Poetul Ion Horea în Scânteia tineretului*, 29 ianuarie 1963, seria a II-a.
- Mîcu, Dumitru, *Limbaje lirice contemporane*, Editura Minerva, București, 1988.
- Mîcu, Dumitru, *Scurtă istorie a literaturii*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1988.
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. Cinci secole de literatură*, Editura Paralela 45, 2008.
- Manolescu, Nicolae, *Ion Horea: Umbra plopilor în Contemporanul*, 13 august 1965, nr. 3.
- Negoîtescu, I. *Scriitori moderni*, EPL, București, 1996.
- Nistor, Eugeniu, *Nostalgia golfului*, Casa de editură Mureș, Tg-Mureș, 1993.
- Nistor, Eugeniu, *Dialoguri în Agora*, Editura Ardealul, 2005.
- Poantă, Petru, *Radiografii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978
21. Poantă, Petru, *Modalități lirice contemporane*, Cluj, Editura Dacia, 1973.
- Philippide, Al., *Studii și portrete literare*, Editura pentru Literatură, București, 1964.
- Pîru, Al., *Poezia românească contemporană*, Vol. II, Editura Eminescu, București, 1975.
- Poantă, Petru, *Radiografii*, Editura Dacia, ClujNapoca, 1978.
- Pop, Ion, *Pagini transparente: lecturi din poezia română contemporană*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1997.
- Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1971.
- Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, Editura Fundația Luceafărul, București, 2001.
- Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Dacoromână, București, 2006.
- Simion, Eugen, *Orientări în literatura contemporană*, EPL, București, 1965.
- Stănescu, Nichita, *Ion Horea: Poezii*, în *Gazeta literară*, 23 noiembrie 1967.
- Tomuș, Mircea, *Istorie literară și poezie*, Editura Facla, Timișoara, 1974.
- Ungureanu, Cornel, *Tradiție, modele, originalitate în Orizont*, 7 septembrie 1972, serie nouă, nr. 19.
- *** *Dicționarul literaturii române*. Coord. Eugen Simion, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.